

HÅNDARBEJDE

Formål

Håndarbejdsundervisningen i skolen har både et praktisk og et æstetisk sigte.

Det er formålet, at eleverne ved at opøves i de forskellige former for syning, klipning og strikning sættes i stand til at udbedre og reparere klæder og linned og til selv at fremstille enkle former for tøj til eget brug. Denne opøvelse giver praktisk kunnen og interesse for selvstændigt udført arbejde. Desuden bør eleverne, inden de går ud af skolen, have opnået kendskab til de forskellige materialer og deres anvendelse og til det mest økonomiske indkøb af dem.

Tillige er det formålet at udvikle elevernes sans for farver, form, orden og skøn-

hed. Børn elsker farver, men det er nødvendigt at åbne deres øjne for, hvilke farver der står godt sammen, og hvilke stoffer der passer til hinanden. Det gælder også om at udvikle deres smag ved at give dem forståelsen af, at enkle former, udført med akkuratelse og præcision, i langt højere grad tilfredsstiller kravet og ønsket om velklædthed end overlæssede former i skrigende farver uordentligt udført. Gennem forståelse af farvernes, formernes og ordenens betydning udvikles elevernes smag, så der er mulighed for, at de får interesse for at fremstille kønne håndarbejder i deres fritid og lyst til og sans for at indrette smukke, personligt prægede hjem.

Indhold og omfang

Følgende oversigt giver anvisning på den teknik, der skal læres, og det stof, der skal gennemgås på hvert alderstrin. Planen stil-

ler ikke krav om udførelse af bestemte modeller, idet disse må rette sig efter tid og sted.

2.-7. skoleår.

2. skoleår.

3. Sømlægning og syning af almindelig søm.

Syning:

1. Indøvelse af en god arbejds- og håndstilling, herunder brugen af fingerbøl og fæstebånd.
2. Forskellige stingarter på afrettet stof: forsting, stikke sting, sømmesting og kastesting.

Strikning:

1. Retstriking.
2. Aflukning.
3. Evt. opslagning af masker.

3. skoleår.

Syning:

1. Fortsat øvelse i sømlægning og syning af almindelig søm.
2. Enkel strop.
3. Påsyning af knapper.
4. Evt. enkle pyntesting.

Strikning:

1. Opslagning af masker.
2. Ret- og vrangstriking i glatstriking.
3. Sømmensyning af strikket stof.
4. Optagning af maske, der lige er gledet af pinden.

4. skoleår.

Syning:

1. Fortsat øvelse i håndsugning og tillige, hvor forholdene tillader det, indøvelse af maskinsyning samt:
 - a. trådning af over- og undertråd,
 - b. stoffets indlægning og udtagning af maskinen.
2. Fransk søm eller indersøm.
3. Påsætning af købte skråbånd.
4. Væve syning i groft stof, hvori der kan tælles tråde.

Strikning:

1. Topindsarbejde med overgang til rundstriking.
2. Ribbestriking.
3. Ind- og udtagning.
4. Rundstriking.
5. Tålukning.
6. Tage masker tilbage.
7. Sammenstriking af garn.
8. Optagning af maske, der er gledet en lænke ned.

5. skoleår.

I dette skoleår lærer børnene selv at klippe deres arbejder efter mønstre, hvori der er beregnet sømmerum.

Modellen skal indeholde både hånd- og maskinsyning.

Syning:

1. Fortsat øvelse i 4. skoleårs teknik, evt. udvidet med:
2. Påsætning af linning.
3. Rynkning (i hånden).
4. Påsyning af tryklåse.
5. Maskinteknik:
 - a. Repetition af tidligere lært teknik.
 - b. Spolning.
 - c. Brugen af stingstilleren.

Strikning:

1. Opslagning til rundstriking.
2. Afsætning til og striking af tommelfinger.
3. Tålukning (repetition af tidligere lært lukning eller indlæring af ny slags tålukning).
4. Optagning af retmaske, der er løbet flere lænker ned.

6. skoleår.

Fortsat øvelse i klipning, evt. med beregning af sømtillæg.

Syning:

1. Klipping, sammensyning og anvendelse af skråstrimler.
2. Knaphuller.
3. Korssting, talt over tråde.
4. Skrå hjørner på søm.
5. Maskinteknik.
 - a. Sætte nål i maskinen.
 - b. Evt. maskinrykning.

7. skoleår.

Syning:

1. Hulsøm.
2. Forskellige former for borter, talt over tråde.

I klasser, hvor der er mere end 1 ugentlig time til rådighed, kan der medtages følgende:

1. Kjolesyningsteknik.
2. Brug af købte, tidssvarende mønstre.
3. Syning af bluse eller kjole.

8. og 9. klasse.

For klasser, hvor håndarbejde indgår som alment eller valgfrit fag, anbefales nedenstående planer, idet man dog vedrørende arbejdets omfang bør tage hensyn til antallet af timer og elevernes forudsætninger.

Visse emner inden for håndarbejde bør, hvor forholdene tillader det, tilbydes som ekstraarbejde, f. eks. vævning, broderi, knipling og knytning.

8. klasse.

Syning:

A. *Kjolesyning:*

1. Måltagning.
2. Brug af et købt mønster.
3. Enkel forstørring og formindskning af mønster.
4. Beregning af stofforbrug.
5. *Kjolesyningssømme:*
 - a. kantstikken søm,
 - b. kastning over trævl,
 - c. opsømning af nederdel med lige, usynlige sømmesting.
6. Paspolerede knaphuller.
7. Påsyning af lynlås.
8. Ærmeisætning.
9. Kravepåsætning.

B. *Broderi* efter gamle danske håndarbejds mønstre.

Maskinteknik:

1. Spænding og stingdannelse.
2. Rensning og smøring.

Strikning:

Brugen af en strikkeopskrift herunder strikning af hæl.

9. klasse.

Syning:

Kjolesyningsteknik indøvet på uldent stof, f. eks. nederdel:

1. Isætning af lynlås (usynlig eller amerikansk).
2. Påsætning af linning eller bæltebånd.
3. Undersyet søm eller sømordning ved hjælp af bånd.

Maskinteknik:

1. Kendskab til brugen af elektriske saksak-maskiner.
2. Kendskab til de simpleste årsager til, at maskinen ikke syr rigtigt.

Vedligeholdelse af garderobe og udstyr:

1. Reparation (maskinstopning), lapning af undertøj i hånden (flonelsting) eller på maskine (saksak).
2. Omsyning. Eleverne lærer at omsy brugt materiale på skolen, idet de f. eks. kan sy små modeller (brugsting til småbørn), som man i det praktiske liv ofte vil fremstille ved omsyning.

Hvis tiden tillader det, kan der medtages broderi, mønsterstriking eller syning af bluse.

Det kan som ovenfor nævnt anbefales, såfremt timetallet tillader det, og eleverne er modne dertil, at de foruden fortsatte øvelser i tidligere lært teknik får kendskab til brugen af elektriske saksak-maskiner. Man kan foreslå, at eleverne får lejlighed til selv at købe mønstre og stof til en kjole efter forudgående budgetlægning og samtale om: modellens anvendelse, materialer, type, farver, skikkelse og mode.

Realafdelingen.

1. realklasse.

Såfremt der gives undervisning i håndarbejde i 1. realklasse, kan der arbejdes med emner som dem, der er nævnt under planen for 8. klasse.

Der må blandt disse emner træffes et valg, der er afpasset efter timetallet, idet man med de to timer, der formentlig vil blive det højeste, der kan blive tale om i

1. realklasse, ikke kan nå at arbejde både med kjole syning, broderi og strikning.

Det anbefales, at man vælger kjole-syning, men arbejder med ganske enkle modeller, der ikke kræver for megen tid.

Materialelære m. m.

I løbet af de sidste skoleår bør man give eleverne noget kendskab til følgende emner, der vil være af stor værdi for dem senere i livet. I 7. skoleår bør medtages ganske enkelte af de nævnte ting inden for de forskellige emner, medens stoffet uddybes i de følgende klasser.

For at eleverne senere i livet skal kunne få gavn af nedennævnte emner, tænkes de vigtigste oplysninger og forskellige prøver samlet i arbejdsmapper.

1. Materialelære.

Materialer., deres fremstilling, egenskaber og anvendelse.

- a. naturlige råstoffer:
bomuld, uld, hør, silke.
- b. kunstige råstoffer:
kunstsilke, rayon.
- c. syntetiske råstoffer:
nylon, perlon m. m.
- d. vareforædling, vareforfalskning.

2. Indkøbslære.

- a. kvalitetsmærkning
- b. varedeklaration
- c. standardisering (af beklædningsartikler)
- d. kundeoptræden, reklame
- e. planlægning.

3. Farvelære.

- a. farvning (af råmateriale, garn eller stykfarvning)
- b. farvestyrke (lysægte, vaskeægte, kogesægte)
- c. gennemvævet stof, påtrykt stof
- d. praktisk farvelære (i forbindelse med påklædningen).

4. Vedligeholdelse af garderobe og udstyr.

- a. daglig pasning
- b. strygning, presning
- c. pletaftagning
- d. istandsætning, f. eks. påsyning af stropper
- e. reparation, f. eks. stopning (på hånd- og maskinstrikket stof) og lapning.

Håndarbejde for drenge..

Hvis man inden for læseplanens rammer ønsker at give undervisning i håndarbejde for drenge, kan man f. eks. i 5. skoleår afsætte tid til en sådan undervisning med det formål, at drengene skulle lære at klare de hyppigst forekommende udbedringer og reparationer. Planen kan f. eks. omfatte følgende arbejdsteknik:

1. Lette øvelser i håndsugning, f. eks. indøvelse af forsting, stikke-sting, trække-sugning på ret groft materiale.

Øvelse i maskinsugning:

trådning af over- og undertråd, indsætning og udtagning af stof, syning.

Isugning af knapper, tryklåse, hæfter og stropper (bændler med navn),

4. Evt. lette reparationer.

Indøvelsen af disse færdigheder bør ske på lystbetonede arbejder, f. eks. enkle ting til sportsudstyr.

Metoder og hjælpemidler

Ifølge folkeskoleloven er håndarbejde obligatorisk til og med 7. skoleår, mens der i realafdelingen kan vælges mellem håndarbejde og husgerning.

Det må tilrådes at indføre faget fra begyndelsen af det andet skoleår.

Hvor det er muligt, bør timerne lægges to og to samlet, idet der medgår nogen tid til at vaske hænder, tage tingene frem og pakke dem sammen igen.

Hvis børn fra forskellige klassetrin undervises sammen, bør det samlede antal ikke overstige 20. At indrette sammenlæsning mellem flere parallelle klasser i håndarbejde er ikke tilrådeligt og bør i hvert fald ikke ske, når det samlede børnetal i de klasser, der undervises sammen, bliver over 24.

Det er af stor betydning, at der ikke indøves for mange færdigheder på én og samme model, især for de mindre børns vedkommende. De må kunne se en ende på arbejdet, for at interessen ikke skal dræbes. Modellerne må derfor ikke vælges større, end at alle børn har mulighed for at blive færdige, og at der bliver plads til små selvvalgte arbejder.

Der bør ikke stilles for store krav til elevernes tekniske kunnen i de små klasser, hvor herredømmet over hænderne er meget forskelligt. Man må gerne kunne se på et arbejde, at det er barnet, der har udført det. I de ældre klasser må eleverne efterhånden trænes op til at udføre et større arbejde i fin udførelse.

Det tilrådes, at der udarbejdes flere modelforslag, så der er mulighed for varia-

tion inden for den enkelte klasse, hvorved arbejdet kan komme til at ligge inden for det enkelte barns evner og interesse.

Der må lægges vægt på, at de arbejder, som udføres, er lystbetonede og, så vidt teknikken tillader det, stadig i overensstemmelse med tidens krav.

Endvidere tilrådes det at lade eleverne udføre mellemarbejder (udfyldningsarbejder), der foruden i udsmykning af årsarbejdet også kan bestå i selvstændige arbejder. Disse skal bidrage til at fæstne og uddybe noget, der tidligere er lært, og de må være tilrettelagt med dette formål for øje. Der bør være meget arbejde for de hurtige, mindre for de langsomme elever.

Arbejderne skal udføres på skolen og bør opbevares på skolen til årsafslutningen. Strikkede brugsting, f. eks. vanter og hals-tørklæder, der bliver færdige i løbet af vinteren, bør dog gives med hjem.

Intet arbejde må betragtes som færdigt, før det er strøget eller presset (fra 5. skoleår af barnet selv, hvis der er mulighed herfor).

Symaskiner er nødvendige og bør forefindes i så stort et antal, at hver maskine benyttes af højst 4 elever på samme hold - helst en maskine ved hvert tomandsbord.

Af andet undervisningsmateriel bør der være et stativ med rammer og nåle, en skråpult, store forevisningsstrikkepinde med tilhørende groft garn, symaskinetavler, plancher, håndbøger til brug for såvel børn som lærerinde samt fæstebånd, sakse og målebånd i så stort et antal, som der er elever på holdene.